

*John Lovel:
Lovel
1675*

εἶναι λίαν μακρὰ καὶ ἐκτίσθη ἐσχάτως ἐκ τῶν λατομείων τῆς Missin, τῆς ἀρχαίας Druciraga, περὶ ἧς πλείονα κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου.

Μαΐου 7 πρὸς τὸ Μπουργὰς 4 ὥραι, μίλια 12.

2 ἢ 3 μίλια περίπου ἀπὸ τοῦ Καρεστερὰν ὑπάρχουν ἱκαναὶ ἠρειωμένα κρήναι παραπλευρῶς τοῦ δρόμου. Εἰς τὸ 4ον μίλιον εὐρίσκεται μία πολὺ καλὴ κρήνη, ἣτις ἴσως ἀφθόνως μὲ δεξαμενὰς (uznas) διὰ νὰ πίνωσιν οἱ ἴπποι. Ὀλίγον τι μακρότερον, ὑπάρχουν διάφοροι μικροὶ ὕακες μετὰ μιᾶς γεφύρας μετὰ τόξου ἐπ' αὐτῶν καὶ εἰς ἀρκετὰ μέγας ποταμὸς ἀλλ' ἄνευ γεφύρας. Εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὑψοῦται εἰς μέγας λόφος μὲ μίαν τάφρον πέριξ αὐτοῦ καὶ μίαν εἴσοδον ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν δρόμον πλευρᾶς πρὸς ἀνάβασιν ἐπ' αὐτοῦ. Ὑποθέτω ὅτι εἶναι μνημεῖον τῶν νεκρῶν, οἵτινες ἔπεσον ἐν τινὶ μάχῃ διεξαχθεῖσθαι ἐπὶ τῶν ἐκεῖ πεδιάδων. Παρατηρήσαμεν πολλοὺς τοιοῦτους, ὡς θέλομεν εἶπαι. Ἦτο ἀρχαῖον ἔθιμον καὶ τελετὴ ἀποτεινομένη εἰς βασιλεῖς (ὡς περὶ τὴν Καλλιπολιν) καὶ εἰς ὑποδεέστερα πρόσωπα. Ὁ Στραβὼν 1. 13 ὁμιλεῖ περὶ τοιοῦτου τινὸς πλησίον τῶν Σάρδεων, ὑψουμένου ὑπεράνω ὁμαλοῦ ἐδάφους. Εἶναι τόσον ὑψηλὸς ὅσον οἱ λόφοι τοῦ Bartlow, ἀλλ' ἡ τάφος εἶναι διασκοπισμένη τρῶπον τινα. Ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτοῦ ἔμετρήσαμεν 12 χωρία διασκοπισμένα τριγύρω. Ἡ θεὰ ἐκτείνεται σχεδὸν μέχρι τοῦ Μπουργὰς. Ἐντὸς 2 μιλίων ἀπὸ τοῦ Μπουργὰς ἡ γῆ μεταβάλλεται εἰς ἐλαφρότερον εἶδος ἀμμώδους ἐδάφους. Ἐν τούτοις γεωργοὶ ἠροτριῶν ἐκεῖ μὲ 6 ζεύγη βοῶν εἰς ἓν ἄροτρον.

*22912
α. 179
α. 22-23*

Τὸ Μπουργὰς

Εἶναι μία λίαν εὐρεῖα πόλις ἀγορᾶς. Διερχόμεθα μίαν πολὺ ὥραϊαν ὁδὸν καὶ εἶτα διερχόμεθα εἰς ἓν πολυτελέστατον Χάνι, ἔχον μίαν ὥραϊαν τετράγωνον αὐλήν καὶ εὐρεῖαν κρήνην εἰς τὸ μέσον αὐτῆς καὶ ὑπόστεγα μετὰ ὥραϊων διαμερισμάτων πέριξ αὐτῶν, ἱκανῶν νὰ περιλάβωσιν ὑπὲρ τοὺς 1000 ταξιδιώτας μετὰ τῶν ζώων αὐτῶν. Τὸ χάνιον αὐτὸ συνδέεται πρὸς ἓν ὥραϊον Δζαμίον ὑποβασταζόμενον ὑπὸ 4 τόξων (28 1/2 ποδῶν πλάτους). Ἡ ὁδὸς διερχεται ὑπὸ τὰ δύο καὶ ἡ διόδος ἀπὸ τοῦ χανίου πρὸς τὸ Δζαμίον διερχεται ὑπὸ τὰ ἄλλα. Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χανίου (διότι πρέπει νὰ προφέρετε αὐτὸ εἰς τὸν λάρυγγα) εὗρηται πολλοὶ καταστηματαῖοι. Μεταξὺ τῶν ἄλλων αἱ λαμπρόταται κεφαλαὶ (λουλάδες σημ. Μετ.) καπνοσηρίγγων, ἃς δύναται νὰ εὔρη κανεῖς ἐν Τουρκίᾳ, πωλοῦνται ἐδῶ. Ἡ πόλις εἶναι ὅλη Τουρκικὴ καὶ πολυπληθὴς ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέγεθος. Ὁ Μαχωμὲτ Βεζύρης Ἀζέμ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν εἶχεν ἓνα υἱὸν Πασσάν τοῦ Μωρέα. Παράπονα ἐγένοντο περὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Αὐλήν. Ὁ Μέγας Κύριος διέταξεν αὐτὸν (τὸν Μαχωμὲτ δηλ.) νὰ συμβουλευθῇ

ἢ παρὰ Σουίδα· ἐκτὸς ἂν εἴπητε ὅτι ὑπάρχει σφάλμα εἰς τὸ Antonin Itinerar. ὅπου Tzirallon (καλούμενον ἐκεῖ ὡσαύτως Tirollum καὶ εἰς τὸ Itiner Burdigal Tanorullum) ἴσως ἔδει νὰ εἶναι Tzirallon, διότι εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι σημαίνει τὴν αὐτὴν πόλιν μὲ ταύτην.

Μαΐου 6 πρὸς τὸ Καρσετεράν, 6 ὥραι μίλια 17.

Ἀπερχόμενοι τῆς Τσοροῦ περὶ ἓν που μίλιον διερχόμεθα ἓνα μικρὸν ποταμόν. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει μία ἀρχαία λιθίνη γέφυρα, σχεδὸν κατεστραμμένη, ἣτις εἶχε 4 τόξα. Δύνασθε νὰ ἐννοήσητε πόσον ἐπομένως ἐσφαλμένως ἀναφέρεται ἐν τῷ Ortelius, ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ῥέει ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως. Καὶ τίθεται ὁμοίως λίαν ὑψηλὰ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐν τῷ «Πτολεμαίῳ» ἢ ἀλλαγῆ παραλείπεται κατ' ὀλοκληρίαν. Εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου πρὸς τὸ Καρσετεράν διερχόμεθα ἓνα ἀρκετὰ εὐρὺν ποταμόν, καίτοι κατὰ τὸ θέρος καλύπτεται μὲ ἄμμον. Ὑπάρχει μία καλὴ εὐρεῖα γέφυρα ξυλίνη ὑπεράνω αὐτοῦ. Κεκομμένα λεπτὰ ξύλα ἐπ' αὐτῆς. Ἴσως αὐτὸς νὰ εἶναι ὁ Arzus (= Ἄργος σημ. μεταφρ.) ἐν Ortelius Geograph. antiqua ἢ ἴσως νὰ εἶναι εἰς βραχίων αὐτοῦ, ὡς εἶς ἄλλος αὐτοῦ ἴσως νὰ εἶναι παρὰ τὸ Καρσετεράν καὶ ἐκεῖνος εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου πρὸς τὸ Μπουργά. Κατ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἀκόμη ἦτο χέρσον ἔδαφος, κατὰ τὸ πλεῖστον μαυροχόμα. Ἐν τούτοις ἔκρινα αὐτὸ ἐλαφρότερον ἢ τὸ ἐν τῇ ἄλλῃ πλευρᾷ τῆς Τσοροῦ, διότι εἶδομεν διάφορα ἄροτρα μὲ 4 βόας ἐν αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ εὐρὺν παραπλεύρως.

Ἡ πόλις ἔχει τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Karismak τ. ἔ. τοῦ μιννύειν ἢ μιάσσειν, διότι ἡ ἐλαχίστη βροχὴ (ὡς ἐδοκιμάσαμεν, ὅταν ἦμεθα ἐκεῖ), μεταβάλλει τὴν σπογγώδη, σαπωνοειδῆ (τοῦ γναφῆως) γῆν, ἀκριβῶς εἰς κόλλαν. Ἐπὶ τῆς Ν.Α. πλευρᾶς τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς τετάρτου τοῦ μιλίου ῥέει εἰς μικρὸς ποταμὸς, ἀλλὰ πολὺ ἰσχυρὸν ῥεῦμα. Ὑπάρχει ἐκεῖ μία γέφυρα μετὰ 8 τόξων καὶ μήκους 100 βημάτων περίπου. Ὁ ποταμὸς δύναται ἑρκόλως εἰς πολλὰ μέρη νὰ ὑπερπηδηθῆ, ἀλλὰ κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ὕδωρ ὑπερπλημμυρεῖ. Ἀπὸ μᾶς λεπτῆς καθαρᾶς βρύσης ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως, ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ τούτου ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὑψώματος (δεξιὰ τῷ κατερχομένῳ ἵνα ἔλθῃ ἐδῶ) ὑπάρχει ἐν ὕδραγωγεῖον κατεσκευασμένον καὶ ἐν τῇ κοιλάδι εἶναι τρεῖς ἀναχαιτιστήρια ἢ πυραμίδες κατεσκευασμένα ἵνα διαιροῦν τὸ ὕδωρ εἰς διάφορα μέρη, ὡς καὶ διὰ νὰ ἀφίνουν τὸ πλεονάζον ἐν καιρῷ χειμῶνος νὰ τρέχῃ ἄνευ βλάβης εἰς τὴν ῥοὴν τοῦ ὑπολοίπου. Ἀκριβῶς περὶ τὴν πηγὴν, φέεται ἄπειρον ἐξαίρετον scordium, τὸ ὁποῖον εὐρὺν ἐξαίρετον προφυλακτικὸν ἐναντίον τῆς πανάλους. Ὑπάρχει ἐν πολὺ ὥραϊον Τζαμίον ἐκεῖ καὶ ἐν εὐρύχωρον χάνιον. Ἡ πόλις κερδίζει μόνον παρὰ τῶν ταξειδιωτῶν νῦν,

τὸν υἱὸν τοῦ Ἰνα φέρηται καλλίτερον. Ἐκεῖνος ἄνευ περαιτέρω θορύβου ἀπέστειλε καὶ ἀπεκεφάλισε τὸν υἱὸν τοῦ καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀπέστειλε δῶρον εἰς τὸν Μέγαν Κύριον, ὅστις ἀμείβων τὴν αὐστηράν τοῦ κυβερνησιν ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ κτήματα τοῦ υἱοῦ τοῦ (ἄτινα ἄλλως περιέρονται εἰς τὸν Μέγαν Κύριον). Μὲ τὰ κτήματα αὐτὰ ἴδρυσε διάφορα ὠραῖα κτίρια, ὧν τὸ χάνι αὐτὸ καὶ τὸ Δζαμίον δὲν εἶναι τὰ τελευταῖα.

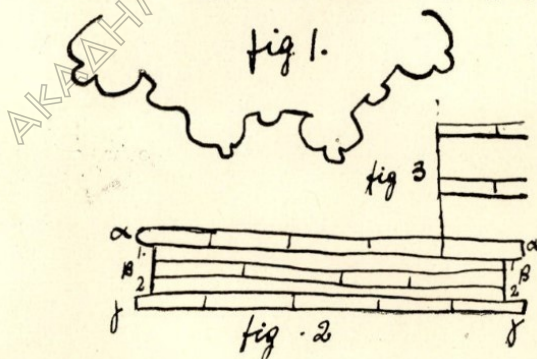
Εἰς τὴν Δυτικὴν πλευρὰν τῆς πόλεως (τὴν ὁποίαν διήλθομεν τὴν ἐπομένην ἡμέραν) ὄρει εἰς μικρὸς ποταμὸς, ἐφ' οὗ εὐρηται εἰς Τουρκικὸς μύλος, γυρίζων 3 ζεύγη πετρῶν (ἕκαστος μύλος ἀλέθει 10 κοιλὰ ἢ κοφίνια σίτου εἰς 12 ὥρας) καὶ ὅμως τὸ ὕδωρ ἐκεῖ δὲν εἶναι τόσον εὐρὺ καὶ ἠδυνάμην εὐκόλως νὰ υπερπηδήσω αὐτό. Ἕλληνες εἶναι οἱ διαχειρισταὶ τοῦ μύλου ὅστις ἀνήκει εἰς τὸ **Ἁγία Βαλή**, μικρὰν πόλιν (περὶ ἧς εὐθὺς ἀμέσως). Πλησίον ἀκριβῶς τῆς πόλεως ἐκείνης εἶναι ἐν χερσαμοποιεῖον ὅπερ διαχειρίζονται ἄλλοι Ἕλληνες ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου. Καίτοι τὸ ἔδαφος καθ' ὅλον τὸν δρόμον μέχρις ἐδῶ εἶναι μαῦρον, σπογγώδες καὶ βαλτώδες, ἐδῶ ὑπάρχει τόσον καλὴ φυσικὴ ἀνάμιξις ἄμμου, ὥστε νὰ κάμνη ἐξαίρετους κεράμους. Ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ὅταν ἐξερχόμεθα τῆς πόλεως, ὑπάρχει μία γέφυρα ἐκ τεσσάρων τόξων, μακρὰ ἐν συνόλῳ 146 βημάτων. Δὲν ὑπάρχει διόλου θεῦμα κατὰ τὸ θέρος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πόλις κεῖται ἐπὶ ἐνὸς εἶδους τηγανίου (τ. ἔ. ὀμαλοῦ ἐδάφους σημ. Μεταφρ.) κατ' ἀνάγκην τὸν χειμῶνα θὰ εἶναι μέγα τὸ θεῦμα. Ὁ λίθος μετὰ τὸν ὁποῖον εἶναι ὀκδομημένη ἡ γέφυρα αὐτὴ εἶναι τοιοῦτο φρωδες εἶδος σκληροῦ (Pumex=ἀσβεστολίθου) ὁποῖον οὐδέποτε εἶδον. Μοὶ ἐφάνη ὅτι ἦτο κατεσκευασμένος ἐκ πηλοῦ καὶ κόκκων ἄμμου, ὅστις πλαττόμενος κατόπι δύναται νὰ γεννᾷ τοὺς βολβούς ἐκείνους. Πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχει μικρὰ πόλις καλουμένη **Muctary**. Ἡ πόλις αὕτη δηλονότι τὸ Μπουργάς ἦτο ἀναμφιβόλως ἡ ἀρχαία Bergula, ὁ ποταμὸς αὐτὸς ὁ Μέλας ποταμὸς.

Μαΐου 8 πρὸς τὸ Μπομπάσς-Κιοῖ (Bobbas-cui)

4 1]2 ὥραι μίλια 13

Ἐν μίλιον ἀπὸ τοῦ Μπουργάς ἱστάμενοι ἐπὶ μικροῦ λόφου πρὸς τὰ ἀριστερὰ εἶδομεν τὴν Ἁγία Βαλή, μίαν μικρὰν ἑλληνικὴν πόλιν (ὡς λέγεται), ἀλλὰ πολυάνθρωπον, ὑπαρχουσῶν ἐκεῖ ἐπέκεινα τῶν 400 οικογενειῶν. Πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν μεταβαίνοντες εἰς ἐργασίαν ἔξω καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα (ὡς ἐλέγχθη προηγουμένως) καὶ ἐπιστρέφοντες τὸ Σάββατον ζῶσι πολὺ καλά, διότι εἶναι ἐργατικώτεροι περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας, οὓς ποτε συνηγήσαμεν. Ἐξ μίλια μακρὰν τοῦ Μπομπάσς-Κιοῖ (πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ Βαβὰ-ἔσκι, σημ. Μεταφρ.) διέβημεν ἕνα μι-

κρὸν ῥύακα καὶ ἔν καὶ ἡμισυ μίλιον πορρωτέρω ἓνα ἄλλον καὶ εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἓνα τρίτον μετὰ γεφύρας, ὅλους σχεδὸν ξηρούς. Οὗτοι συναντώμενοι (ἴσως) ἀποτελοῦν τὸν Ἄψινθον (ἴδε Ortelius Geogr. καὶ ἄλλ.) ἢ μᾶλλον βραχίονας τοῦ Ἀρίσβου. Τὸ Μπομπάς-Κιοϊ ἦτο εὐρεία πόλις καὶ ἴσως ἦτο τὸ Bundidizum τοῦ Ἀντωνίνου. Εἰς γέρον Τουρκος ἔλαβεν αὐτὸ παρὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ παρ' αὐτοῦ ὀνομάζεται σήμερον. Διότι βοββά εἶναι τὸ κοινὸν ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ ἀποδίδεται εἰς ἕκαστον γέροντα ἐν κοινῇ ὀμίλῃ. Εἶναι τεθαμμένος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγ. Νικολάου, τὸ μόνον ἀπομένον ἐνταῦθα μνημεῖον ἢ οἰκοδόμημα τῶν Ἑλλήνων. Ἐγένετο τόπος προσευχῆς καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς μέγας ἅγιος μεταξὺ τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Ὅταν εἰσῆλθομεν εἰς αὐτὸν ἵνα ἴδωμεν τὸν τάφον αὐτοῦ συνηντήσαμεν ἓνα ἄλλον γέροντα Τουρκον, ὅστις εἶχε φέρει τρία κηρία καὶ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς μίαν γραῖαν γυναῖκα, ἣτις ἐπιμελεῖται τοῦ εὐκτηρίου οἴκου καὶ δεικνύει αὐτὸν εἰς τοὺς ξένους. Εἶπεν ὅτι ἔκαμεν ἐν τάξιμον ἐν στενοχωρίᾳ του, ἵνα κάμη τὴν προσφορὰν αὐτὴν. Ἡ γραῖα μᾶς εἶπε· μάλιστα τέκνα μου, ὅταν εὐρίσκεσθε εἰς κίνδυνον, προσεύχεσθε εἰς τὸν ἅγιον αὐτὸν ἄνθρωπον καὶ αὐτὸς ἀπταιστώσ θελεῖ σᾶς βοηθήσῃ. Ὡ σεῖς, ἀδελφαί, εἶπεν ὁ γέρον Τουρκος· μὴ διαπραττετε εἰς μάτην ἀμαρτίας· διότι αὐτὸς ἦτο θνητὸς ἄνθρωπος καὶ ἀμαρτωλὸς, ὡς ἡμεῖς. Γινώσκω αὐτό, ἀνέφερεν ἡ γραῖα, ὅτι μόνος ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ τὰ πάντα καὶ αὐτὸς (ὁ ἅγιος) ἐνεργεῖ οὐδέν. Ἄλλ' ὁ Θεὸς χάριν αὐτοῦ θελεῖ ταχύτερον ἐπακούσῃ ἡμῶν.. καὶ οὕτως ἔληξεν τὸ σημεῖον τοῦτο τουρκικῆς θεολογίας. Ὁ ναὸς οὗτος παραμένει ἐντελῶς ἀκέραιος· εἶναι μικρὸς (ὡς εἶπον ἀνωτέρω, εἰκάτω ὅτι πλείστοι ἄλλοι ὑπῆρχον ἐκεῖ) ἀλλὰ πολὺ ὄρατος, εἰς τὸ αὐτὸ πε-

ρίπου σχέδιον μετὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν μετὰ ἓνα μέγαν θόλον ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος εἶναι ὡσανεὶ ὀδοντωτὸς ἐν τῇ μορφῇ ἣν δεικνύει ἡ εἰκὼν σχ. 1. Τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον πρᾶγμα εἶναι, ὅτι